

Bøger, alle bør have:

M. K. Gandhi:

Mine Forsøg med Sandheden. 485 Sider. Heftet
Kr. 8.00. Indb. i hjemmevævet Lærred Kr. 10.00.

Stefan Voldans Seriebøger:

Hvorfor bliver vi syge? Hvorledes vi bliver sun-
de? Kr. 0.50 Kr.
Den sundhedsødelæggende Kødernæring.
Kr. 0.50.
De livsvækkende Vitaminer. Kr. 0.50.
Smertefri Fødsel. Kr. 0.50.

Stefan Voldan:

Solkongens Søn. Et Eventyr for Børn og Voks-
ne. Kr. 1.50.

Kaptajn A. G. Pape:

Findes der en ny Mennesketype? Kr. 1.50.

Anton Nielsen:

Den sidste Maskerade. En Digtsamling Kr. 1.50.

Fru Mimi Carlsen:

Min Mad. Kr. 0.50. Urtesalater, Urteretter, Ur-
tesupper Frugtsalater og Frugtpaalæg, pressede
Urte- og Frugtsafter (til Gerson-Kur).
Aarets bedste Bog om Ernæringen.

Ovenstaaende Bøger kan bestilles i enhver Boghan-
del eller direkte fra Forlaget. Portofrit mod Forud-
indsendelse af Beløbet (paa Postgiro-Indbetalingskort
— indleveres paa Posthuset eller til Landposten).

**Date's Forlag, Gl. Kongevej 13,
København V., Postgiro-Konto 22853.**

HVAD MAN SER FRA TOGET

II. VESTBANEN

KØBENHAVN — KORSØR

AF

HOLGER MADSEN

STENOGRAFILÆRER

KØBENHAVN
DATE'S FORLAG
OKTOBER 1930

Vi vil granske i Mark og i Dug
vi vil se hvad vor Fudsats kan yde
vi vil kende os selv, vi vil lyde,
de udtundne Aarsindes Sprog.

Vi vil kende vort Folk og dets Fæd
og vort Sprog i dets Udspring og Skæbne
vi vil stikke mod Himlen og vâlne
vare Øjne mod Stjernerne Hov.

HVAD MAN SER FRA TOGET

II. VESTBANEN
KØBENHAVN — KORSØR

AF

HOLGER MADSEN
STENOGRAFILÆRER

KØBENHAVN
DATE'S FORLAG
OKTOBER 1930

INDLEDNING

Det anbefales at gennemlæse denne Bog før Rejsen tiltrædes, man vil da erfare, at det ikke er „kedeligt at rejse“, som det saa ofte høres, at en almindelig Jernbanerejse kan blive en god og interessant Repetition og Demonstration af meget af det, man har lært i Historietimer i Skolen, i Geografitimer, ved Avislæsning o. s. v.

Man bør saavidt mulig se ud til den Side hvortil Solen skinner, altsaa sidde i Skyggesiden, saa ses Terængenstandene klarest.

Et andet Hensyn er, at man saavidt mulig bør se til den Side hvortil Røgen ikke driver.

Hvor Banen gaar væsentlig Øst-Vest, betyder S „(ses) mod Syd“, N „mod Nord“ o. s. v. Sammenlign Kortet i Kupeen (Nord er opad).

En Banestræknings Længde kan beregnes af Billetprisen, som er 5 Øre pr. km for 3. Klasse.

Paa nogle Banestrækninger ses Liniens Stigen eller Falden betegnet ved Jernmærker der peger op eller ned og med Paaskrift f. Eks. 1:300 eller 1:∞ betyder: Stigen (eller Fald) 1 m paa 300 m, henholdsvis 1 m paa uendelig d. v. s. Linien er vandret. Paa andre Strækninger ses f. Eks. $8^{\circ}/_{00}$.

KØBENHAVN — ROSKILDE

Det første Forslag om en „Jernbane mellem København og Roskilde“ blev fremsat i et Skrift af Gustav Schram og Søren Hjort i December 1840.

26 Juni 1847 blev Banen indviet af Christian VIII, som kørte til Roskilde i et blomstersmykket Tog.

I Vognen foran Kongen sad et Musikkorps og spillede: „Beskærm vor Konge, store Gud“!

Tilbage, hjem til Sorgenfri, foretog Kongen Rejsen med Hest og Vogn ad Landevejen!!

Banen anlagdes af Det sjællandske Jernbaneselskab som den første Jernbane i Kongeriget; overgik til Staten 1880. (De første jydsk Jernbaner anlagdes ogsaa af private, men overtoges allerede 1867 af Staten.)

Banen gaar omtrent lige Ø-V over „Heden“, en bred, frugtbar Moræneflade, hvor der har været mange Oldtidsminder, men kun faa er bevarede, da Egnen nu er tæt bebygget.

„Hedebosyningen“ var knyttet til denne Egn, der er lige saa rig som den jydsk Hede er fattig.

Kbhv.'s nuværende Hovedbanegaard blev taget i Brug 1. Dec. 1911. Godsbanegaarden blev taget i Brug 30. Sept. 1901.

Hovedbanegaarden — 2,3 km — Enghave.

S Centralpostbygningen.

Under Dybbølsbroen.

N Kristkirken (med det høje Taarn), opført 1898—

1900 af danske Præster; Kirken er bygget af Kridtsten i norditaliensk Stil (Arkitekt V. Koch).

N lige ved Stationen: **Enghave Kirke**, opført 1923—24 af Kbhv. Kirkefond; foreløbig kun rejst et Menighedshus med indviet Kirkesal.

S **Vestre Fængsel**, toges i Brug 1895, væsentlig for mandlige Varetægtsarrestanter og saadanne, der udstaar mindre Straffe. Fra 1. April 1928 er Kvindefløjjen udlejet til Staten til Brug som Straffeanstalt for Kvinder. Fængslet udvidedes 1914—18; ialt er der Plads til 480 mandlige og 80 kvindelige Fanger; desuden er der Plads i Sygeafdelingen til 17 Mandfanger og 24 Kvindefanger.

Enghave — 1,6 km — Valby.

S **Vestre Kirkegaard**, toges i Brug 1870.

N **Carlsberg Bryggerierne**, fremstaaet ved Sammenlutningen 1906 af

1) **Gamle Carlsberg**, anlagt 1847 af J. C. Jacobsen, som det første Bajerskølbyggeri i Danmark (i det første Aar blev der brygget 3600 hl), og

2) **Ny Carlsberg**, der anlagdes 1871—83 af Carl Jacobsen. Ejers nu af Carlsbergfondet, stiftet 1876 af J. C. Jacobsen.

N **Carlsberg Æresbolig**, hvis „Løvgang“ og Vinterhave ses lige ved Banen, var oprindelig J. C. Jacobsens Privatbolig, men overlades nu til en ved sin Virksomhed i Videnskab, Litteratur, Kunst, eller paa anden Maade af Samfundet fortjent Mand eller Kvinde; for Tiden Professor Harald Høffding.

N **Jesuskirken**, opført 1884—91, skænket af Brygger C. Jacobsen. Ejendommeligt derved, at Taarnet er opført frit ved Siden af Kirken (Kampanile). Kirken er bygget i forskellige Stilformer (Arkitekt V. Dahlerup).

Valby — 7,3 km — Glostrup.

N **Frederiksbundbanen** (enkeltsporet), aabnet 17. Juni 1879, (udgik da fra Frederiksberg).

S **Valby Gasværk**, anlagt 1903—07.

N **Thimotheuskirken**, opført 1927—28 i Spidsbuestil; Sognekirke for det yderste Valby og Vigerslev.

Over **Ringlinien** for Trafik mellem Godsbanegaarden S og Vanløse—Østerbro. N.

N **Den gamle Indkørselsbane til Frederiksberg Station**, hvorfra den tidligere gik videre forbi Landbohøjskolen til den daværende Hovedbanegaard, hvor nu Paladsteatret ligger. Bruges nu kun til Godstrafik Østerbro—Vanløse—Roskilde.

S **Godssporet Roskilde—Godsbanegaarden**. Læg Mærke til, at der faa Meter Vest for disse to Grenbaners Signalmaster er et Sporskifte, som fører ind til et **Sandspor** saalænge Signalet staar paa „Stop“. Det er et Led i **Vigerslev Krydsningsstations Sikkerhedsanlæg**. Personsporet er sikret mod utidig Indkørsel ved Sandspor indlagt i Grenbanerne. Signal- og Sporskiftebetjeningen er automatisk bunden, saa der ikke kan gives Kør-Signal til et Tog fra Grenbanerne saalænge der er Kør-Signal for et Tog paa Personsporet. Men Sikkerheden afhænger i sidste Instans af, at Signalerne adlydes. Hvis et Tog paa Grenbanerne kører frem trods Stoppesignal, kører det ind i Sandsporet (som ses lidt Vest for Signalmasterne, lige ved Siden af det egentlige Spor) og kører fast paa lempelig Maade.

Harrestrup Aa, Afløb fra Damhussøen, danner Vestgrænsen for Københavns Grund.

S **Hvidovre Kirke**, en gulkalket Bygning fra den nyere Tid.

N **Rødovre Kirke**, lille, fra 17. Aarhundrede.

Ovre er et gammelt Ord for den højere, fastere Del af Havbredden, som kun Flodtiden fører Vandet

over. Hvidovre hed tidligere Ydre Ovre eller Nedre Ovre, i Modsætning til Rødovre, som hed Øvre Ovre eller Nørre Ovre, men omkring 1650 blev det almindelig at benævne Byerne efter Kirkernes Udseende. Hvidovre Kirke maa altsaa have været hvid.

S **Brøndbyøster Kirke**, smukt, rødt Taarn.

Vestfrontens Fæstningsanlæg ligger ca 11 km fra Kbh.s Centrum og har en Længde af 14 km; anlagdes 1886—93 (Provisorietiden). Bemærk „**Kaponierne**“, bestemt til at beskyde Graven paa langs, hvis Fjenden skulde forsøge at gaa over. Fæstningen nedlagdes 1920 og hører nu under Finansministeriet.

N mellem Fæstningskanalen og Glostrup: „**Forsøgsvejbanen**“ paa Roskilde Landevej; byggedes efter Forslag af fhv. Amtsvejinspektør Winkel, for at gøre Forsøg angaaende de forskellige Vejbelægnings Modstandsevne mod de forskellige Færdselsarter (Hestekøretøjer, massive Ringe, Luftringe). Aabnedes 23. September 1926.

S **Brøndbyvester Kirke**, af Kridtsten, Taarnet af rødt Tegl.

Herfra strækker sig gennem Østsjælland's Egne et Bælte af Kirker, hvis oprindelige Bygningsmateriale er Kridtsten (fra Stevns). 1802—19 var i B. et „Præstegaardsseminarium“.

N **Glostrup**, smuk, anselig, middelalderlig Kirke med med kraftigt Taarn med takkede Gavle.

Glostrup — 6,3 km — Taastrup.

N **Røde Vejmølle**.

S **Ragnesminde**, lige ved Banen.

N **Roskilde Landevej**. Oldtidens Vejforbindelse mellem Kbh. og Roskilde gik lidt nordligere end den nuværende Vej. Det var dog ikke Vejanlæg i moderne Forstand. Man gik, kørte og red hvor det passede bedst efter Naturforholdene og Føret. Jorden var ikke stærkt

opdyrket, og mange Vejspor kunde ligge ved Siden af hinanden, som det endnu ses i Hedeegnene. Det var simple Jordveje, som Færdslen havde slidt i Terrænet. Men Mandag den 12. April 1641 „udmeldtes“ paa Smørum Herreds Ting 8 uvildige Dannemænd til at „syne og se, granske og forfare“, paa hvilke Steder en ny Vej til Hans Majestæts egen naadigste Kørsel og Færdsel „bedst, gennest (hurtigst, mest direkte) og bekvemmeligst“ kunde opkastes og forfærdiges fra København mod Roskilde. Vejen var kun til Kongens private Brug, men trods Bomme og Opsynsmænd var det en haabløs Kamp, man førte, for at beholde de gode Veje udelukkende for Kongens og visse privilegeredes Kørsel.

1761 besluttede Frederik V at lade anlægge nye Hovedveje i alle Landets Provinser. Ved Bernstorffs Mellemkomst henvendte man sig til Frankrig, for at faa virkelig dygtige Vejingeniører. Det franske Hof gik med Glæde ind derpaa og sendte Jean Mamilod, der i 14 Aar havde været i det franske Vejkorps, som Overingeniør, samt 2 Underingeniører. Under deres Ledelse anlagdes den nuværende Roskildevej 1770—76. Arbejdet udførtes af Soldater. Ved kgl. Resolution af 13. December 1773 bestemtes det, at der, ved en Bom ved Damhus, skulde opkræves *P a s s a g e p e n g e* af de vejfarende:

For en Karet med 6 Heste, 12 Skilling.

For en Karet med 2 Heste, 6 Skilling.

For en Bondevogn, 2 Skilling.

For en Rytter, 2 Skilling.

For Bæster og Hornkvæg pr. Stk., 1 Skilling.

Ved alle kongelige Rejser og Tilførsel til det kongelige Fadebur var der Fritagelse for Bompengene.

1786 blev det forordnet, at der paa alle Chausséerne, for hver Mil, skulde erlægges *P a s s a g e p e n g e*. Der blev da rejst Bomme ved Vridsløselille, Baldersbrønde og

Roskilde. Paa Sjælland, undtagen i gl. Kbh. Amt, nedlagdes Bommene dog igen ved Lov af 1854. Men i Kbh. Amt ophævedes Bommene ikke før 1. April 1915. Eksempler paa Bomtakster fra Vridløselille (opbevares nu i Kbh. Bymuseum):

Arbejdsvogne, Arbejdsslæder, Torvevogne, Torveslæder, Kasser med 2 Hjul, naar der findes kun ét for Kusken bestemt Sæde (Brædt), med 1 eller 2 Heste, 4 Øre.

Samme Vogne med flere end 2 Heste, 8 Øre.

Samme Vogne (Slæder) og iøvrigt alle andre Vogne af lignende Slags, som foruden det for Kudsken bestemte Sæde er forsynede med et eller flere Sæder med Rygstød, samt Fragtvogne og Vogne, der benyttes til Fragtkørsel, med 1 eller 2 Heste, 8 Øre.

Kane med flere end 2 Heste, 15 Øre.

Firhulede Person-Motorvogne med Indretning til at lukkes, 16 Øre.

Sporvogne med 2 Heste, 25 Øre.

Heste, Æsler, Hornkvæg, 4 Øre.

Svin, Geder, Faar, Lam, 2 Øre.

Først 1880 rejstes der langs Vejens Nordside en Stangledning for Statstelegrafen, og 1884 begyndte man at rejse Telefonmaster langs Sydsiden.

Tirsdag den 13. April 1897 kørte den første Automobil fra Kbh. til Roskilde, hvor der, ifølge et Lokaltidning „hurtig samlede sig et skuelystent Publikum om den ejendommelige Kaleshevogn, der kunde køre af sig selv uden Heste til at trække“.

„Roskilde Landevej“ bruges af Folkevittigheden om Spegepølse. Da Kødet efter Krigsaarene 1808—14 var meget dyrt, søgte Autoriteterne at skaffe Hestekød Indpas som Fødemiddel ved at give kgl. Privilegier til Hesteslagterier, og det blev anordnet, at samtlige Tugthus- og Forbedringshusfanger skulde have

Hestekød, og der blev sendt Cirkulærer til Biskopperne og Stiftamtmandene „angaaende Hestekødets Spisning og Opmuntring dertil endog af Religionslærere“ og det forventedes af disse, at de „i Samtaler med Almuen og paa andre passende Maader, kraftigen vil kunne bidrage til at udrydde de indgroede Fordomme mod denne sunde og styrkende Føde“.

Nogle af de nye Hesteslagterier blev byggede ved Roskildevejen, og da der dengang, som nu, er Uvilje mod Hestekød, kaldte man Spegepølse: „Roskilde Landevej“ for at betegne, at Pølsen var eller kunde være lavet af Hestekød.

N **Herstedøster Kirke**, kun Taarnet ses.

S **Køge Bugt**.

S **Vallensbæk** med gammel Kridtstenskirke, hvis indre har ejendommelige Kalkmalerier.

S **Albertslund**, lige ved Banen.

N **Vridløselille Straffeanstalt**, opført 1856—59, har Plads til ca. 400 Fanger. Dette Tal har i de senere Aar næsten til Stadighed været naaet. Digteren H. V. Kaalund var Overlærer ved „Vridløselille Cellerfængsel“ 1860—81.

Paa Markerne ved Fængslet drives Silkeavl af et Selskab stiftet 1900. Lokaler og Planteskole er aaben 15.—31. Juli Kl. 15³⁰—17. Ideen til Silkeavl her i Landet udgik fra Carl F. Sommerfeldt, Sognepræst til Rorup og Glim 1884—96, død 1907.

N **Herstedvester** med gammel Kridtstenskirke. Forfatteren Zakarias Nielsen var Lærer her 1868—84.

N **Vridløselille By**.

Store Vejleaa.

S **Ishøj** med smuk, gammel Kridtstenskirke.

N **Taastrup Nykirke** opført 1907—08. Ejendommelige indvendige end udvendige.

Taastrup — 6,7 km — Hedehusene.

N **Høje Taastrup**, hvis vestlige Del hedder **Kraghave**. Smuk, anselig, middelalderlig Kirke, rødkalket, højtbygget Taarn med takkede Gavle.

Byens Navn var 1171 Thorstensthorp. Her slog Svend Eriksen 1148 Knud Magnussen.

S **Thorslunde Kirke** opført af Kildekalk (Fraadsten), rødt Taarn, smukke Enkeltheder.

Byens Navn viser, at her har været en Offerlund helliget Thor.

N I den østlige Udkant af **Hedehusene: Ansgarkirken**, opført 1920—21, en enkel, hvidkalket Bygning uden Taarn. Ved Kirken staar en Runesten, fundet 1827 ved „Gættetinget“ ved Kallerup, med Indskriften „Svidingen (=Ætling af Svide) Hornbores Sten“.

Kalleruprunestenen stammer fra ca. Aar 800.

Hedehusene Stationsby hører til Høje Taastrup Sogn. Læg Mærke til Navnets Vaklen: Hedehusene Bank, Hedehuskro, Hedehusene Skærvefabrik, Hedehusgaard, Hedehusenes Brugsforening, Hedehus Teglværket, og paa et „Vei-Cardé for Reisende mellem Kjøbenhavn og Roeskilde“, ved O. Steenberg, Aar 1782“, benævnes Stedet Heede-Huse. Denne Vaklen skyldes, at Navnet er et ungt Apellativ (Fællesnavn) d. v. s. man har talt om „de (eller nogle) Huse derude paa Heden“, derefter forkortet til Hedehusene, men forstaaet, som naar vi nu kort siger Brohusene om nogle Huse, der ligger ved en Bro. Derefter har man efterhaanden opfattet Navnet som et Egennavn parallelt med Lejre, Køge o. s. v. (bl. a. fordi Heden efterhaanden forsvandt), men denne sidste Opfattelse er endnu ikke rigtig fæstnet. I den nyeste Tid har der været Tale om at ændre Byens Navn til Kallerup. Omkring 1600 laa der kun 3 Smaahuse her paa Heden, de tjente som Krohuse, da de Vejfarende med Tidens daarlige Befordringsmidler og de daarlige

Veje, vanskelig kunde køre uden Ophold de 2 Mil fra „Roskilde Kro“ (mellem Vridløsemagle og Klovtofte) til Roskilde. Det blev Begyndelsen til Hedehusene. Det ene Hus blev Oprindelsen til den senere Hedehuskro.

Hedehusene — 7,1 km — Roskilde.

Viadukten over Roskilde Landevej byggedes 1917—18

N **Fløng Kirke** med hvide, takkede Gavle.

S **Rerslev Kirke**, Kalkmalerier; kun Taarnet ses.

S **Vindinge Kirke**, rød, opført 1874—75.

NV **Roskilde Fjord**; i klart Vejr ses VNV **Hyllinge Kirke** i Voldborg Herred, paa den anden Side Fjorden. Afstand 15 km.

N **Roskilde Højskole**, grundlagt af Thomas Bredsdorf; indviet 29. April 1907 ved et offentligt Møde, der var besøgt af ca. 2000 Mennesker. Straks den første Sommer var der mødt 155 Elever, det største Elevhold nogen Højskole har begyndt med. „Kun ved at lære af Tilbageblikket faar vi et sandt Nutidsblik“.

Overgik i Sommeren 1930 til Arbejdernes Oplysningsforbund.

N **Roskilde ny Kirkegaard**, anlagt 1885.

S **Amtssygehus og Arbejdsanstalt**.

Roskilde Station passeres af ca. 80 Persontog paa Hverdage, af ca. 90 paa Helligdage. I en Rejsebeskrivelse fra 1886 hedder det om Kjøbenhavn—Roskilde: „Strækningen befares daglig af en Mængde Tog“ — ialt ca. 22.

I gamle Skrifter berettes om en stor By Høgekøbing, som i Oldtiden laa midt i Sjælland paa en øde Bakke, Høgebjerg; men da Skjoldungskongen Ro (Hroar) saa, at det var saa besværligt for de udenlandske Købmænd at naa dertil fra Skibene, saa flyttede han Byen ned til Isefjorden og gav den Navn efter sig selv og efter den Kilde, som Byen kom til at ligge ved.

Det omtalte Sted er sandsynligvis det nuværende Højbjerg i Valsøllille Sogn (se Strækningen Hvalsø—Ringsted). **Roskilde** er iøvrigt rig paa baade Mindernes og Naturens Kildespring. Et af de sidste, Maglekilde, hed tidligere Rosenkilde og nogle har ment, at Byens Navn skulde stamme derfra (i Byens gamle Segl ses en Brønd med Roser), men dette kan ikke være rigtigt, da det er paavist, at de gamle Stednavne var nøgterne, prosaiske, ikke poetiske (Nøddebo betyder f. Eks. Kvægskurene). Roskilde havde sin Storhedstid omkring 1200.

Domkirkens ældste Dele er fra ca. 1200; „en Arkitekturens Billedbog“, hvor talrige Stilformer er repræsenterede; Kapeller hvis Ydre og Indre er lige seværdige. Et Besøg værd.

Den gamle **Vor Frue Kirke**, nær Banegaarden, bruges ikke længere som Sognekirke (se Kamstrup). Den ældste Del fra det 11. Aarh.; af Kildekalk; Taarnet fra 13. Aarh.

Byen er siden 1923 atter Bisperesidens, men hører i verdslig Henseende under Kbh. Amt. Garnison (Infanteri) siden 1912. Roskilde har daglig Post-Automobilforbindelse med Skiby, om Sommeren Dampskibsfart til Selsø og Kattinge Vig (Boserup Sanatorium).

ROSKILDE—KORSØR

Strækningen Roskilde—Korsør aabnedes 26. April 1856.

Dobbeltsporet byggedes i flere Afdelinger omkring 1900. I 1886 løb der daglig 5—6 Tog, i 1930 ca. 20 Persontog i hver Retning.

Roskilde — 6,4 km — Gøderup (Trinbrædt).

Over **Køgevejen**.

V **Ting og Arresthuset**, den røde Bygning med Skifertag, opført 1878.

V **Sprittfabrikken** (De d. S.), hvor Ringsted Landevej skilles fra Holbækvejen.

V **Storemølle**.

NV **Hyllinge Kirke**, paa den anden Side af Fjorden, Afstand 15 km.

Ø **Skærvefabrik — Kolonihaver**.

V **Svøgerslev Kirke**.

Ø Den nye **Vor Frue Kirke** i Kamstrup opført 1904—07 i Spidsbuestil; Spir. St. **Jørgensbjerg** er Annex hertil.

Ø den store **Transformator** ved Kamstrup (den graa Bygning) under Nordsjællands Elektricitets- og Sporvejsaktieselskab.

V **Alleen til Ledreborg**, ca. 7 km, synlig viden om; ender mod Vest ved en gammel Gravhøj / Røgerup *ved* Skov.

V **Nordvestbanen** (til Kalundborg), aabnedes 30. December 1874.

V **Glim Kirke**, ses indtegnet paa det ældste kendte Billede af Lejreeggen, i Ole Worm's Monumenta Danica fra 1643.

Ø **Snoldelev Kirke**, i Taarnet har der tidligere været astronomisk Observatorium.

Gøderup — 4,8 km — Viby

over **Kornerup Aa**.

Ø **Ramsømagle**, har Navn efter den udtørrede Ramsø, der endnu ses afmærket som Sø paa Videnskabernes Selskabs Kort fra 1768.

Efter Overfaldet i Roskilde 1157 vandrede Absalon i Nattens Mørke ud til Ramsø, „hvor Bryden (Gaardbestyrer) blev yderst overrasket over, at han kom der helt alene, og nær havde daanet af Skræk ved at høre hvad der var sket i Roskilde. Hos ham fik han en rask Hest og red først til sin Søster, der var gift med Peder, og dernæst til sin Moder“ (i Fjenneslev), som det hedder i *Sakse's Danesaga*. (Saxo Grammaticus.)

V **Syv** med hvidkalket middelalderlig **Kirke**.

Byen hed 1253 *Sywhøwghē*, har altsaa, ligesom Ramsø, Navn efter nærliggende Terrængenstande.

Her fødtes 1631 „den danske Sprogforsknings Fader“, **Peder Syv**, død 1702 som Præst i Hellested paa Stevns. Han skrev „Betænkninger om det Cimbriske Sprog“ og „Danske Ordsprog“ hvorom Grundtvig synger: „Tiden gaar, og vi gaar med; Peder Syv i Hellested med sin store Ordsprogsskat gaar dog aldrig mer af Minde“.

V **Vibygaard**.

Ø **Skovsbo** (Gaard og) Skov.

V **Daastrup**, hvidkalket, smuk, typisk sjællandsk Landsbykirke.

Viby — 7,2 km — Borup.

V en **Mølle** og 1 km fra Banen den højtliggende „**Birkedhøj**“ (Stuehus: mørkt Tag, røde Mure; Udhusene: rødt Tag, hvide Mure).

Ø **Birkede** af ældre Birkwith = Birkeskov. Lidt syd-

ligere ligger **Bøgede**. V **Mølle og Dampskorsten**. Gennem **Birkede Skov**. 1887 blev en Dysse her sløjfet af Ejeren; dette gav Anledning til visse Fredningsbestemmelser.

V **Gammerød**, med Skole lige ved Banen; en typisk Rydningsby (— rød) mellem Skovene.

V **Magleskov**, gennem hvis **SØ Del Rye Skov**, Banen gaar.

Læg Mærke til **Brandlinien** langs Banen, den lille græsfri Strimmel, bestemt til at hindre Ild, som maatte være opstaaet i Baneliniens Græs (f. Eks. ved Gnister fra Lokomotivet) i at brede sig til Skoven.

Ø **Kløvested Skov**.

Ø **Borup** med en Kirke, som er noget yngre end de fleste af Egnens Kirker, formentlig fra omkring 1350. Taarnets Gavle er vendt mod S og N (temmelig sjælden ved sjællandske Kirketaarne). Kirken er ejendommeligt derved, at den oprindelig har været en ganske smal Bygning, der imidlertid senere er blevet udvidet i Bredden, en Ombygningsmaade, der kun træffes enkelte Steder i Landet. Desværre har en haardhændet Restauration omkr. 1880 ganske forandret Kirkens Indre.

V **Borup Sø**.

Borup — 6,9 km — Kværkeby.

Ø **Kimmerslev Kirke**, en lille Bygning med rødt Taarn; ligger smukt ved Søen, kun 1 km videre mod Ø **Nørre Dalby Kirke** (Kridtsten).

V **Svenstrup** ejedes eller bestyredes oprindelig af udsendte Munke fra Antvorskov Kloster, kaldtes derfor før **Brødre Svenstrup**, der ogsaa opfattedes som Modsætning til Byen **Søster Svenstrup** (6 km nordligere), som tilhørte St. Clara Nonnekloster i Roskilde. Den første Privatmand, der ejede Svenstrup var **Ærkebiskop Hans Svane** 1666—68, da han døde, men

Gaarden blev i Slægtens Eje ca. 80 Aar. Godset har siden 1751 været i Slægten Neergaards Besiddelse, samme Slægt som ejer Skjoldnæsholm, Gunderslevholm, Charlottendal, Fuglsang, Gyldenholm, Hellestrup, Prier-skov, Tjørø m. fl. Godser.

Nuværende Hovedbygning er fra 1782.

Læg Mærke til **de mange enligtstaaende Træer** (Trægrupper) paa Markerne.

Til Borupegnen er knyttet Mindet om Politikeren Jakob Kristian Lauridsen, populært kaldet J. K., der blandt andet var virksom i Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse — hans Bidrag hertil var at han skulde rejse bort et Par Maaneder hvert Aar! Han var nemlig uhyre grim af Ydre, men en usædvanlig Begavelse, et Geni, var han. Fra et fattigt Hjem ved Herning naaede han frem og blev Overretssagfører og Folketingsmand for Ringstedkredsen. Det var til ham Professor Rasmus Nielsen ved Filosofikum sagde: De ser mig ikke ud til at kunne ret meget.

J.K.: „Nej, jeg er som en Ørken“.

Professoren: „Men der er dog vel Oaser?“

J. K.: „Ja, men nu kommer det saa an paa om Kāmelerne kan finde dem“.

Eksamen sluttede med at Professoren rakte den vadmelsklædte Student Haanden og sagde: „Udmærkelse! og hvis der var noget højere, skulde De have det“.

Gennem Svenstrupskovene.

Ø **Regnemarksbakken**, en Del af Køge Aas, der med adskillige Afbrydelser kan følges fra Køge til Haraldsted, 25 km.

Gennem **Humleore** (Skov) hvor der „ses en temmelig høj Vold og Foedspoer af Bygning, som foregives at have været Kong Humle hans Slot, hvor om Saxo melder, men om der nogen Tid haver været en Konge af det Navn, tages billigen i Tvivl. Derimod haver her i

Landet vist nok boet den allerførste Danske Konge ved Navn Skiold, de Skioldungers Stam-Fader og Othins Søn, at han har beboet det Sted, som vises ved Skioldnesholm, (9 km NV herfor) og meenes at bære Navn af ham, er ikke urimeligt, skjønt han ogsaa bygde Lethra eller Leyre ved Roskild“. som der staar i Pontoppidans Danske Atlas fra 1767. Ruinen findes 600 m V for Banen.

V en **Engstrækning**; her skærer Banen Aasen, som fortsætter mod Vest, Syd for Engen, i **Høed Skov**, hvor der findes en Gravplads med Mindesten: Johannes Theodor Suhr, Ejer af Rosengaarden, født 13.-4. 1862, død 20.-6.-1920. Banen gaar her omtrent paa Vandskelle mellem Køge Aa's og Susaa's Opland. Ifølge en gammel Forestilling paa Egnen skal der i længst forsvunden Tid (maaske i Vikingetiden) have været Sejlsdals fra Køge Bugt helt herind i Sjællands Hjerter.

Ø **Bøgede** (By).

SØ **Slimminge Ore** (Dampsavværk), der fortsætter mod S i Maglebjerg Skov under Giesegaard.

S **Kaabæks Gaard** (Straatag, hvide Vægge) med artesisk Brønd lige ved Banen.

N **Kværkeby Mose**, hvor der under Verdenskrigen blev opskaaet uhyre Mængder af Statstørv; gennem Mosen løber Vigersdal Aa til Haraldsted Sø, som har Afløb gennem Ringsted Aa til Susaa.

Kværkeby — 7,2 km — Ringsted,

over **Køge—Ringsted Landevej.**

N **Vigersted Kirke**, hvidkalket med rødt Taarn. Kalkmalerier findes paa Hvælvingerne.

NV 2 km **Kværkeby By og Kirke**, opført af Kildkalk (Fraadsten), middelalderlig, smukke Enkeltheder.

S **Adamshøj Skov.**

S **Adamshøj** (Gaard med Spir). Haven ligger ud til Banen.

Under den **Midtsjællandske Statsbane**: Hvalsø—Ringsted, aabnet 15. August 1925. Den enkeltsporede Bane løber tæt S Vestbanens Spor de ca. 3 km til Ringsted.

N **Kærhave Husmandsskole** (med Vindrose) indviet 20. Sept. 1903 af daværende Landbrugsminister Ole Hansen, Bringstrup.

Under **Viadukten for Landevejen til Haslev** (Rønnedervejen).

Under **Viadukten for Landevejen til Næstved**.

S lige ved Stationen er Midtbanen kommen ned i Niveau med Vestbanen; ogsaa Privatbanen Køge—Ringsted, aabnet 4. August 1917, slutter sig til S for Stationen.

N **Ringsted**, th. **Vandtaarn** opført 1916; tv. **St Bents Kirke**; i høj Grad et Besøg værd. En af Danmarks smukkeste og ejendommeligste Kirker; opført i sin nuværende Skikkelse i sidste Del af 12. Aarh., bygget af røde Teglsten i Korsform med et Taarn (med pyramideformet Tag) over Korsskæringen; dens Bygherrer var Benediktinermunke (Kirkens Navn efter Ordenens Grundlægger St. Benedikt af Nurzia, der 529 grundede et Kloster paa Monte Cassino i Italien). St. Bents Kirkes Indre rummer interessante Ting, især kongelige Grave (Valdemar den Store, Valdemar Sejr, Dronning Dagmar („Udi Ringsted hviles Dronning Dagmar“), Erik Menved, Erik Plovpenning m. fl.) Endvidere findes smukt Inventar (ogsaa gamle Munkestole i Lighed med Roskilde Domkirkes) og mange Ligsten. Ved Besøg i Kirken bør man gøre Brug af den lille oplysende Vejledning, der købes hos Kirkebetjenten — og saa saa iøvrigt give sig god Tid.

Ved en Ombygning i Spiret 1475 fandtes ifølge en gammel Beretning „et Stykke af den Kappe St. Knud havde paa, da han blev dræbt . . . og hvad som koster meest Umag at troe, et Stykke af Aarons Kiep“.

Indtil for faa Aar siden var der ingen Bebyggelse mellem Stationen og Vandtaarnet, idet Jorden tilhørte Ringsted Kloster (af hvis Bygninger intet mere er tilbage), indtil Byen endelig købte Jorden 1917.

Den ældste trykte Beskrivelse af Ringsted er fra ca. 1670, skrevet af Præsten Laurids Koch (Forfatter til „Danmarks dejligst Vang og Vænge“), deri hedder det bl. a.:

Da vi ei Skibe har, her ingen Skibe strander, af enist lille Sø vi all vor Fæmon vander; for Kiøbmænd og Trafich har Ringsted meget godt, derfor mand sielden hør her spilles Bancherott. —

Een Ting vi bedre har end fleste Sjællands Steder, en Kirke; Skade var, om den skal falde neder; det er Svend Nordbags Værk, han bygde den af Grund, hvo holder den ved Magt, den vil jeg regne rund. Fru Anna Hardenberg har givet Skolen Rente, en Urne, Due og; men hvo tør noget vente, for Kirken denne Tid, da hver Mand raaber giv, men faar hun ingen Hjælp, da mister hun sit Liv.

Hvoraf det synes at fremgaa, at det har set sort ud for Kirken, og at der var mange der, ligesom nu, overrendte Staten med deres „giv“.

Den første Kongekroning i Ringsted blev foretaget 25. Juni 1170 idet den 7-aarige Knud Valdemarssøn blev kronet og salvet samme Dag som hans Stamfader, Knud Lavard blev skrinlagt i Kirken. Den sidste Kongekroning i Ringsted er Kristian den Fjerdes 8. Juli 1584.

Paa Torvet ligger 3 fredlyste Tingssten; saadan kendes ikke fra nogen anden By. Her har Landstinget været afholdt (indtil 1805), først under aaben Himmel, senere (fra 1584) i et stort Kapel ved Kirkens Nordside; men Herredstinget holdtes vistnok i Mulstrup, 5 km SØ Ringsted.

I Ringsted havde Landsdommer Seefeldt 1656

en i hele Riget enestaaende Bogsamling, som 1658 blev bortført af Corfitz Ulfeldt til Bavelse og senere til Sverrig.

Maleren Jørgen Roed fødtes i Ringsted 1808. Hans Billede af „Piger, som hæge sig ved Brønden“, er fra hans Barndomshjem i St. Hansgade.

Maleren J. F. N. Vermehren gik med som frivillig i 1848, blev syg „og maatte saa søge min Afsked. Saa var det jeg malede „Reservesoldatens Afsked“ hjemme hos min Fader i Ringsted“, hvor han fødtes 1823. Sin 70-Aars Fødselsdag fejrede han ved at besøge sine Venner i Vindstrup, ved Tjustrup Sø, hvor han havde malet „Konen der bælger Ærter“.

Sophus Schandorp fødtes i Ringsted 1836.

Garnison, Feltartilleri siden 1914, Kaserne nordlig i Byen.

S ved Næstvedvejen **militær Flyveplads.**

Ringsted — 7,8 km Fjenneslev.

Egnen er nu næsten skovløs, men mange Stednavne som Skovagergaard, Østerskovgaard, Blyskovgaard, Søllerødgaard, Ørslev under Skoven, viser at der før har været megen Skov.

N **Korsevad**, privat Hjem for aandssvage; paa Vejgaflen er der Mindesmærke for Politikeren Niels Bransager, død 1915.

N **Ringsted Vandværk** ved Aaen, ved den nedlagte Havemølle. Over **Ringsted Aa.**

S **Den midtsjællandske Statsbane** — til Næstved, aabnet 1. Juni 1924. Den første danske Banestrækning som er anlagt dobbeltsporet.

S **Høm Kirke**, gammel, hvidkalket, væsentlig opført af Kampesten.

Over **Vejen til Skjellerød**, 250 m V denne Vej og 600 m S Banen **Langemosegaard**, ejes siden 1922 af Jacob

Tvedegaard, Formand for de samvirkende Landboforeninger (i Sjællands Stift) (siden 1927).

Over **Hovedlandevejen København—Korsør.**

S **Sigersted**, hvortil Sagnet knytter Fortællingen om Hagbard og Signe. Helten Hagbards og Helvins Broder Hake kom fra Hærvig (Kalundborg) til Helvedeskeddel (Jordfaldshul ved Gyldenløveshøj 15 km N herfor), og henter her Helvarsel for Kong Siger, som han slog i Slaget ved Sigersted efter Skedeslængningen ved Skevad (Skedevad), — „et Feltslag, som varede 2 gandske Dage“ — „Slaget stod paa det Sted, der paa Folkemaal hedder Valbrønde, det er: Ligenes eller de faldnes Brønd; Lykken gik Siger imod, og han faldt i Striden“ (Sakse).

Paa denne Valplads ligger nu **Valbrøndsgaarden** 1 km S Banen, ved Vejen op til Sigersted. — Middelalderlig **Kirke** med Helleristningssten i Taarnets Sokkel.

N **Bringstrup Kirke** — med Taarn i Øst (sjældent). Kirken opført af Fraadsten. Taarnet af røde Tegl. Vestlig i Byen ses den Gaard, som ejedes af „den første Bonde, som tog Sæde paa en Ministertaburet“, Ole Hansen, død 1928.

S **Sigersted Teglværk.**

S **Fjenneslev Kirke** — en af Danmarks seværdigste og mærkeligste Kirker, bygget af Kampesten omkring 1150 af Asser Ryg (det kendte Sagn om, at Tvillingtaarnene skyldes Tvillingfødsel — Axel og Esbern Snare — er urigtig — de var ikke Tvillinger). I det Indre findes ejendommelige Enkeltheder, især Skibets Vestparti med Galleri og smukke Granitsøjler.

Paa Kirkegaarden en **Rune sten** fra ca. 1030: „Sasur rejste Sten og gjorde Bro“. Umiddelbart N Kirken er et lille Anlæg „hvor gamle Mure vidner om, at Hvideslægtens Gaard har staaet“ som der staaer paa en Sten rejst 1903.

I dette Hjem opfostredes Aksel (latiniseret: Absalon) og Esbern Snare sammen med Knud Lavards Søn, den senere Valdemar den Store.

„Did styred den gæveste Drot sin Gang, der knæled den staalklædte Kæmpe og lærte ved Messe og Ottesang den stolteste Vrede at dæmpe“.

S ved Hovedlandevejen, ved det midterste, højstliggende, af 3 hvide Smaahuse, hvor Sognevejen gaar op til Kirken ligger en **Jættestue**, dog uden Dæksten.

S ved Hovedlandevejen, 9 **Milestenen** (fra København), her holdt General Rye Hvil med sine Tropper paa Marchen til Krigen 1848.

N **Mørup**, her boede Esbern Snare, som herfra ydede Valdemar I værdifuld Hjælp efter Blodgildet i Roskilde 1157.

Luxdorph, som var Landsdommer i Ringsted 1738—44 ejede Mørup. Her aabnedes 1830 Danmarks første Landbrugsskole og Forstinstitut, med 3 Professorer fra Sorø Akademi; man begyndte Kl. 5 om Sommeren, Kl. 6 om Vinteren — ophævedes 1834 af Mangel paa Tilslutning.

Fjenneslev — 6,7 km — Sorø.

Over Hovedlandevejen til Korsør.

S **Fjenneslevmagle** med (Mejeri) Skorsten.

N nærmest, **Mørup Skov**, tidligere Ræveskov; lidt fjernere **Bjernede Skov**.

S **Alsted Kirke**, hvis Korrunding har et interessant Kalkmaleri; og Tavle (af Thor Lange) „Til Minde om Ædlingen Kong Magnus, som ved et ulykkeligt Fald nær Alsted tilsatte Livet Anno 1047“.

S **Alsted Skov**.

N **Bjernede Kirke**, en af Danmarks 7 bevarede Rundkirker; den er opført dels af Kampesten, dels af Tegl (omkring 1170); over Rundbygningen knejser nu et lille 8-kantet Spir; før den sidste Restauration (1892) havde Kirken en „usædvanlig Figur, nemlig oval, som mee-

nes at forestille en Biskop Hue“, men denne enestaaende og festlige Form maatte da vige Pladsen for den nuværende, der utvivlsomt er nær til den oprindelige Form, men virker mere tørt („Bispehuen er lavet om til Pikkelhue“). Indvendig bæres Taget af 4 svære Granitsøjler og Rummet er med sine ret smaa, højtsiddende Vinduer af en ejendommelig Stemning.

Bjernede By nedlagdes 1782 og indroges under **Bjernede Gaard**. Et typisk Eksempel paa Udviklingen: først opsluger Gaarden den gamle Landsby, og saa nu, i de seneste Aar, udstykkes Gaarden til Smaabrug, saa man nu kan tale om **den genopstaaede Bjernede By**.

N **Slaglille Kirke** opført af Kampe- og Fraadsten, Taarn af røde Tegl. Interessante Enkeltheder baade ud- og indvendig. Kalkmalerier fra samme Tid (og Mester?) som i Alsted. Paa Kirkegaarden ligger begravet Folketingsmand C. C. Alberti, død 1890.

Over **Tuel Aa**, 1 km sydligere Sasserbro (Sasur —).

Paa Valdemar den Stores Tid laa i Sognet en Landsby Slagløse (senere Slagelsebo), som Absalon tilbyttede sig 1181. Han oprettede paa dens Jorder en Avlsgaard til Sorø Kloster. 1636 nedlagdes Byen og omdannedes til Sædegaard, som byggedes 1643 — nu **Sorø store Ladegaard**, der ses 1 km N Banen.

Gennem **Sorø Sønderkov**.

N **Veddebanen**, aabnet 1. Februar 1903, anlagt af private, men er forpagtet og drives af Staten.

(N) **Sorø Landstation** (i Modsætning til Bystation paa Veddebanen) ligger i Lyngesogn, ligesom Villabebyggelsen **Frederiksberg**, omkring Stationen.

Allerede 1834 peger Grundtvig paa Sorø, som det Sted, hvorfra Lyset (den første Højskole, „Skolen for Livet“) vil kunne udbredes „trindt i Mark og Skov“, og i sit Skrift „det danske Firkløver“ henviser han til Sorø Akademi, var oprettet af Kristian 4 og hvortil Hol-

der

berg havde skænket de Midler, han havde tjent ved sit Forfatterskab.

Hvor Aksel hviler i lyse Kor,
 hvor Holberg smiler ad Fejl i Nord:
 Fra Sjællands Hjerte, Kong Frodes Ark,
 kast, Mindekærte, paa Daners Mark
 dit Lys, det milde! Blus op, skønt silde, dog ret
 tilpas!

At Grundtvig særlig tænkte paa Sorø med Henblik paa den nye Højskoletanke skyldes formentlig særlig, at her virkede hans nære Ven og Digterfælle Ingemann, der med sine historiske Digte og Romaner havde anslaaet netop de Toner, som Grundtvig mente havde bedst Udsigt til at finde Ørenlyd hos Folket og til at vække den historiske Interesse.

Stig op af Graven, du Slægt, som døde!
 forkynd dit Fald og afmal din Brøde,
 advar os for Udslettelsens Dom,
 og vis os, hvorfra din Frelse kom.

Grundtvigs Tanke om en „dansk Højskole i Soer“ maatte omsider opgives. Den første Højskole blev aabnet i Rødding 1844, og da der allerede var et halvt Hundrede Højskoler i Landet indviedes Sorø Højskole, „Bojsensminde“ 1889 med en Tale af Digteren Hostrup — er nu kun for Kvinder — ligger 400 m fra Stationen ved Vejen ind til Byen. Denne Vej anlagdes 1854—55.

Sorø — 7,6 km — Frederikslund.

N over Søen ses Byen og Akademiet.

Byen har tidligere ligget paa en Ø (Soer-ø) omgivet af nuværende Sorø, Pedersborg, og Tuel Sø (paa Grund af denne Beliggenhed har Byen kun ringe Opland, og skylder navnlig Klostret og Akademiet sin Tilblivelse). Asser Ryg (Rig) ejede Øen og byggede en Kirke her. Den nuværende smukke Klosterkirke er bygget af Ci-

sterciensermunke (som Absalon havde indkaldt fra Esrom), der havde den Byggeskik at bygge deres Kirker enkelt, uden Taarn og paa lave, lune Steder — i Modsætning til Benediktinerne, der baade byggede storslaaet, med Taarn og gerne paa Højdepunkter, jfr. Ringsted. Kirken, der er bygget af røde Teglsten, (en af de første Kirker helt bygget af dette Materiale) stammer fra sidste Halvdel af 12. Aarhundrede. Den er opført i Korsform, med lige afsluttet Kor i Modsætning til Ringsted, der har halvrund Korafslutning. Kirkens skønne Indre har mange Seværdigheder, af hvilke her kun kan nævnes et stort Krucifix fra 1527; smukke, udskaarne Inventargenstande og Grave af stor historisk Interesse (Absalon, Valdemar Atterdag; mange af Hvidslægten, Ludvig Holberg).

Gennem Feldskov.

N Louisestiftelsen for Forældreløse Pigebørn, mellem Banen og Søen. Ca. 1586 blev Absalons Kloster omdannet til en adelig Skole. Senere fjøjedes hertil et ridderligt Akademi hvis skiftende Skæbne bl. a. ses af det Pontoppidan (1767) skriver: „Høysalig Kong Christian VI som ideligen var betænkt paa at tiene Gud og sit Folk nøyedes ikke med at fornye det ældgamle Kiøbenhavnske Universitæts Fundats og at forbedre Lærernes Løn, men var ogsaa betænkt paa, at igienkalde det nedlagte adelige Academie i Soer, og sette det frem nogen Tid, i den Stand, som da svarede til Øyemerket. Dette var ikke, at der skulle læres alle de Sprog og Videnskaber som have Sted paa et egentlig Universitæt, men allene det som kunde enten forberede den adelige Ungdom til sin Udenlands Reyse, eller og sette den i Stand til at undvære samme, og med mange Penges Besparelse, i Fædernelandet selv, lære ligesaa meget, som andensteds, følgeligen udkrævedes efter denne Hensigt, et mindre Tal af offentlige Lærere, nemlig allene de, som tracterede, næst Guds Ord, det latinske, fransøske

og tydske Sprog, Fæderne-Landets Lovkyndighed
 . . . Historien, Philosophien, Physiken og Mathesin (Ma-
 tematikken), saa og derhos adskillige Excercitz-Mestre,
 i at ride, dantze, fegte Imidlertid bortkaldte Gud
 Høysalig Kong Christian VI og gav hans Søn, nu Høy-
 salig Kong Friderich V kort efter sin milde Regjerings
 Antrædelse, Leylighed til at udvise selv samme Hierte-
 lag og Omhue for denne Stiftelses Fuldbyrdigelse
 Den høytidelige Indvielse, som skeede kort efter, nem-
 lig den 27. Julii 1747, benaadede Hans Kongelig Maje-
 stæt med sin Høyeste Nærværelse, da Doctor von Ha-
 ven, som Professor Theologiae, i Kirken holdt en Inti-
 mations Tale over Ordsprog XVI v. 16 hvilken Actus
 endtes med at siunge Te Deum Laudamus, under Pou-
 kers og Trompeters Lyd, samt Canonernes Løsning. Fra
 Kirken begav sig den gandske Forsamling til Academi-
 ets Sal, hvor Hans Kongelig Majestæt paa sin Throne
 anhørde en fyndig og ziirlig dansk Tale af Acade-
 miets første Ober-Hofmester“

N **Ingemanns Ø** tæt S Akademiet, skal være opstaaet
 ved en af Professor Schytte foretagen Opfyldning
 1759—77. Han opførte der et „Enebo“. Ingemann „fæ-
 stede“ Øen for 2 Rigsdaler aarlig. Øen blev engang
 „stormet“ af Akademister under Anførsel af Valdemar
 Raasløff, den senere Krigsminister (1866—1870), der
 bl. a. var meget ivrig for Salget af de dansk-vestindi-
 ske Øer til de forenede Stater.

„Allerede 1606 fik medicinsk Professor ved Skolen i
 Soer, Anders Christensen, Allernaadigst Tilladelse til
 for egen Regning at oprette et A p o t e k og drive det
 for egen Regning samt antage en Apotekersvend til
 dets Behov“.

Den første Læge virkede i Sorø 1602—06.

Pontoppidan skriver 1767: „En stor og delicat men
 rar (= sjælden) Fisk, ved Navn M alle, fanges un-
 dertiden i **Soerøe-Søer**. Den siges at kunde udgiøre et
 lidet Vognlæs, ligesom den og gierne føres til Kjøben-

havn“. Leveredes tidligere til Kongens Taffel. 1797 fan-
 gedes faktisk en M alle paa 78 Pund. 1799 fangedes
 det sidste Eksemplar i Sorøsøerne. Senere er en M al-
 le fanget i Kjøge Aa.

Sorø er nu en udpræget Pensionistby hvilket
 stemmer forbavsende med Pontoppidans Skildring fra
 1767: „Dog drives ogsaa en liden Landhandel af nogle
 Kjøbmænd, og undertiden udvælge nogle adelige Enker
 eller andre af Pension levende her deres Boelig, for den
 behagelige Egns eller anden Aarsags Skyld“.

Til Sorø er endvidere knyttet Mindet om S a k s e
 (antagelig født ca. 1160), Absalons Klerk (Sekretær);
 skrev sin Danesaga „Efterdi alle andre Folk har for
 Skik at sætte en Ære i navnkundig Id og frydes ved
 Fædrenes Minde, saa kunde Danernes Ærkebiskop Ab-
 salon ikke udholde, at vort Fædreland, for hvis Hæ-
 der hans Hjærte altid brændte, skulde savne sliq Navn-
 kundighed og herligt Eftermæle; og da ingen andre
 vilde paatage sig dette Stykke Arbejde, paanødte han
 mig, den ringeste af hans Mænd, at skrive en Bog om
 Danernes Id (paa Latin: Gesta Danorum) Ret
 længe siden er det ikke at Landet er optaget i den hel-
 lige almindelige Kirkes Skød; og før den Tid laa Fol-
 ket i Dvale og kendte lige lidt til Troen og til Latinen“.

Gennem **Horsebøg** (Skov).

Gennem **Nyrup Skov**.

N **Eickstedtlund** har Navn efter den fra S sammensvær-
 gelsen mod Struensee kendte General Eickstedt, som eje-
 de St. Frederikslund.

Gennem **Treskelskov** (Alsted, Slagelse og Vester Flak-
 kebjerger Herreder mødes her).

N **Kindertofte Kirke**, hvid, Koret meget langt.

S **Valbygaards Skov** (Valbygaard ligger 4 km N Ø
 Slagelse).

N **Store Frederikslund**.

Frederikslund — 7,0 km — Slagelse.

N lige ved Stationen **Lille Frederikslund**.

N **Vedbysønder** — 2 km nordligere Vedbynrre.

En Ejendommelighed ved Midtsjællands Stednavne er den hyppige Kløvning af de gamle Byer i 2 adskilte Byer — andre Steder i Midtsjælland ligger Valsømagle — Valsøllille, Munke Bjergby — Stifts Bjergby, Lyngø Eskildstrup — Rude Eskildstrup, Store Linde — Lille Linde, Kirke Stillinge — Øster Stillinge, Ting Jellinge — Sønder Jellinge, Ørslevvester — Ørslev under Skoven, Nørre Hvalsø — Kirke Hvalsø; og Tredeling: Svenstrup — Lille Svenstrup — Søster Svenstrup, Næsby — Næsby ved Stranden — Næsby ved Skoven, Borød Flinterup — Alsted Flinterup — Kirke Flinterup; og Firedeling: Borup — Valborup — Mølle Borup — Hav Borup.

N **Sorterup Kirke**, hvidt Taarn.

N **Ottestrup Kirke**, middelalderlig, smuk Altertavle, Kalkmalerier.

N **Valdemarskilde** lige ved Banen.

Over **Kørsørvejen** 87 km fra København.

I **Slagelse**; en typisk Centralby med et godt Opland (i Modsætning til Sorø). Et Sagn fortæller at Byen er grundlagt af Skjalm Hvides Bedstefader Slav; Byen kaldes i Valdemar II's Jordebog fra ca. 1260: Slauløse. 1376 holdtes her et Danehof, hvor Dronning Margrethe lod sin lille Søn Oluf kaare til Konge.

Indtil 1664 havde Slagelse sin egen Havn Skibsholm ved Udløbet af Tudeaa, 8 km V Byen. 1904 købte Kommunen Mullerup Havn (14 km NV, i Drøsselbjerg Sogn) som tidligere har været en af Sjællands største Udskibningspladser, (maaske lige fra Oldtiden da man herfra bl. a. har et af de ældste Fund der vidner om Menneskers Tilstedeværelse), men da der ikke er Jernbaneforbindelse til Mullerup, faar Havnen næppe synderlig Betydning.

St. Mikkel's Kirke (tv) fra Begyndelsen af 14. Aarh. Treskibet med Taarn og Spir. Bygget i gotisk Stil — særlig smukt Kor.

St. Pederskirke (th) er bygget i Korsform, dens ældste Dele fra før 1200. Taarn med et Spir mellem 4 takkede Gavle.

Af **Slagelse Latinskoles** (nedlagt 1852) Elever kan nævnes: Hans Tavsén, Jens Baggesen, H. C. Andersen, Ingemann, Chr. Bredahl („paa Jorden Væg af Ler og Tag af Halm, men paa hans Tunge Ord af hamret Malm“).

Et Træk fra „den sorte Middelalder“: „Anno 1471 holdtes i Slagelse en haard, men velfortient Exsecution, med en Guds-Bespøtter, Morder og Kirke-Røver, af Adelig Herkomst, hvis Navn ikke anføres. Hans Straf var at brændes levende. Da denne stod ved Baalet, fremtog han af sin Barm, en liden Æske med viede Oblater, som var røvede i en Kirke, brugende derhos følgende Ord: Jeg haver i ti Aar ikke annammet Sacramentet. Nu vil jeg oprette den Forsømmelse. Derpaa tog han een af Oblaterne i Munden, sigende: Denne er for det første Aar, siden: denne er for det andet Aar, og saa fremdeles. Henrich Menstrup Kongel, Lehns-Mand paa Corsøer-Slot, som stod hos og saae denne Daare at krone saa megen forrige Ondskab med Guds Bespøttelse, lod begge hans Hænder først afhugge og kaste paa Baalet, da Kroppen strax fulgte efter“. (Pontoppidan.)

Slagelse har store Bymarker, hvilket efter Sagnet skyldes Valdemar Sejrs Løfte til Hellig Anders (al den Jord han kunde omride paa et 9 Nætter gammelt Føl).

Ved Hellig Anders fick jeg Gavn,
hos mig ey glemmis skal hans Navn,
jeg haver trende Marke.

„I Slagelse var en Sogne-Præst, Vor Herre gav ham stor naade; Hand tiente Gud som hand kunde bedst,

Sanct Peder sogn mon hand raade; Af Slagelse han selvtolvte mand, Foor bort til det hellige land, Jerusalem hand søgte, Hellig Anders er hans navn, De Slagelse mænd gjorde hand gavn, hand vilde deres ærende røgte. ... Oppaa den værdige Paaskedag, Alt men hun Messen sagde, Den bør faldt dem saa vel i lag, Alle fra hannem udlagde. Den bør drev denneck saa snart fra land, De ventede' at komme hiem for hand, Men Gud det mon omvende: Thi men de seglede paa det hav, Da var hand paa den hellige grav, Til Messen var ad ende". (P. Syv: Danske Viser.)

Naar han vilde holde Andagt i det fri, hængte han sine Handsker og sin Hue paa Solstraalerne en Dag mislykkedes det dog hans Hue faldt til Jorden. Bedrøvet spurgte han Vor Herre om Grunden dertil og fik da til Svar, at det var Straffen fordi en Tjener ved det Kloster, hvortil han hørte, havde stjaalet en Gærdestav.

Slagelse — 7,0 km — Forlev.

S Statsbanen til Næstved, aabnet 15. Maj 1892.

N Statsbanen til Værslev (Kalundborg), aabnet 30. April 1898.

S nogle **Gravhøje** og idet man kører over Lavningen ved Vaarby Aa, kan man ved at se lige mod Ø (Bananen løber her NØ—SV) se **Hellig Anders' Kors** paa **Hvilehøj**. „Hand vogned op og saa sig om, Paa Hvilehøj sad hand vel sum (stille, halv bedrøvet, forvirret), det duer ej sanden at døllie, De hyrder ginge saa raskelig, til hannem at husvale, Hand blev saa meget underlig, hand hørde dem Danske tale". ... (P. Syv.)

„Lidt uden for Slagelse ved Lande—Veyen til Corsør, staar paa en Høy, et Crucifix af Træ, hvis Underholdning de næst liggende Bønder ikke tør forsømme, siden der eengang kom Sygdom blant deres Creature, som de tilskreve bemeldte Crucifixes Forfald". Korset er sidst fornyet 1900.

Over **Vaarby Aa** (Sjællands største Jernbanebro), samtidig kører man over en **Roebane**, som kommer fra Vaarbymark S Jernbanen, og ved Trælleborg Gaarde tæt N Jernbanen forener sig med en Hovedlinie fra Hovedgaarden **Falkensten** (5 km S Slagelse) — i mange Bugtninge til **Vestsjællands Sukkerfabrik** i Gjørlev, hvorfra den fortsætter mod N til Hedvigsløst paa Asnæs.

NV 2 km, ved Aaen: **Trælleborg**, en af Landets største Voldpladser.

SØ **Gerlev Kirke**, hvid.

SØ **Lundforlund Kirke**.

S **Hemmershøj Kirke**, opført af Kampesten i romansk Tid, hvidkalket, med temmelig lavt, kraftigt Taarn.

Forlev — 6,1 km — Svenstrup.

S **Vemmelev Kirke**, lang, hvid; Skib og Kor ud i et. Syner vidt.

S 8 km **Boslunde Kirke**, meget højt, rødt Taarn.

N **Store Belt**, mellem dette og Banen **Tjæreby Vejle** (Vejle betyder et lavt Sted (i en Vig) hvor man kan vade over) tidligere en Vig nu udtørret (paabegyndt 1866).

S **Taarnborg Kirke**, stor, ensomt beliggende, opført af Tegl i romansk Tid. Hvidkalket, som den overvejende Del af Sjællands Landsbykirker med takkede Gavle.

N og S ejendommelige, **fritliggende Bakker**.

Svenstrup — 4,0 km — Korsør.

1852—53 var der en forholdsvis kraftig Mormonbevægelse i Svenstrup.

Bananen gaar nu omtrent N—S.

Ø lige ved Banen **Taarnborg** (Gaard), hed tidligere **Korsør Ladegaard**. I Havens Hegn ud imod Banen er begravet den Hest „Ino" som Sejrherren, General Krogh (hvis Svigersøn, (Over) Kammerherre Oxholm, 1842 havde købt Taarnholm) red paa Slagdagen ved Isted.

V **Spør til Halskov** Odde, bestemt til Brug ved Is-transport.

Korsør. Kvarteret N Banegaarden er Byens yngre Del, vokset op omkring Færgelejet og Banegaarden (bygget 1904—06) paa Halskovhalvøen.

S Banegaarden, den ældre Del af Byen, her ligger bl. a. **Korsør Søbatteri** med massivt **Taarn** af røde Munkesten, 25 m høj; Murene 2,5 m tykke; fra omkring 1300; næst Gaasetaarnet i Vordingborg det eneste omtrent helt bevarede middelalderlige Fæstningstaarn i Landet. **Magasinbygningen** fra ca. 1600, bruges nu som Opbevaringssted for gammelt Materiel, særlig Ammunition- og Kanonvogne fra de slesvigske Krige. Tidligere opbevarede her ogsaa Krudt og Kugler.

Jens Baggesen fødtes i Korsør 1764.

Fra 1. April 1883 til Verdenskrigen havde D. S. B Dampskibe sejlene i faste Natture mellem Korsør og Kiel.

Korsør har fra gammel Tid haft Betydning som Overfartssted til Fyn. **Dampfærgeforbindelsen** med Nyborg aabnedes 1881. Der er nu daglig 10 faste Færgeture i hver Retning.

Af en Rejsebog fra 1886: Overfarten til Nyborg, der sker 3 Gange daglig, enten med Dampfærge eller med Dampskib, er i godt Vejr smuk og forfriskende, men kan med Dampskib i haardt Vejr være meget ubehagelig for hvem, der ikke kan taale Søen. Dampfærgen gaer, selv i haardt Veir, meget jævnt uden Slingren gjennem Vandet“.

Den gamle Kirke havde et lavstammet Taarn, saa Klokkerne ikke kunde høres ud over Byen. En Dreng løb da rundt med en Klokke og kaldte dermed Godtfolk til Kirke; nedbrudt 1863.

Den **nuværende Kirke** blev indviet 1871 (Arkitekt Professor Herholdt); opført i Rundbuestil. Spiret opført 1926 (før havde Taarnet almindelig Tag). Smuk udskaaen Prædikestol.